

شماره چاپ: ۸۴۶

دوره هشتم - سال دوم

شماره ثبت: ۳۵۴

تاریخ چاپ: ۱۳۸۸/۷/۲۰

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح افزایش توان اعتباری بانکها
و حمایت از تولید»

کد موضوعی: ۲۴۰

شماره مسلسل: ۹۹۴۴

آذر ماه ۱۳۸۸

دفاتر: مطالعات اقتصادی

مطالعات برنامه و بودجه

مطالعات حقوقی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه
۲.....	۱. مروری بر مفاد طرح افزایش توان اعتباری بانکها و حمایت از تولید
۶.....	۲. ارزیابی مواد طرح پیشنهادی
۱۴.....	نتیجه‌گیری و پیشنهاد
۱۵.....	منابع و مآخذ

اظهار نظر کارشناسی درباره:**«طرح افزایش توان اعتباری بانکها و حمایت از تولید»****مقدمه**

آنچه در حال حاضر در ایالات متحده و برخی کشورهای اروپایی صورت می‌گیرد، خرید سهام بانکها و حتی شرکت‌های تولیدی توسط دولت است و از این طریق حجم قابل توجهی از نقدینگی را به آنها تزریق می‌کنند تا در کنار اقداماتی مانند پرداخت وام‌های اضطراری به آنها، خطر رکود یا ورشکستگی را از آنها رفع نمایند. زیرا عقیده بر این است که در شرایط فعلی مشکل اصلی این واحدهای اقتصادی اعم از بانکها، مؤسسات مالی یا حتی شرکت‌های تولیدی مشکل نقدینگی است و با رفع این مشکل آنها قادر خواهند بود به حیات خود ادامه دهند و مسیر رشد و بالندگی را بازیابند و تعهدات مالی خود را ایفا نمایند. اما مشکلات بانکهای ایران و مطالبات غیرجاری آنها منشأ و دلایل دیگری نظیر پرداخت تسهیلات تکلیفی و تبصره‌ای، اعطای تسهیلات به طرح‌های فاقد توجیه اقتصادی (اعم از طرح‌های فاز صفر، نیمه‌تمام و سرمایه در گردش‌های غیرتوجیهی و ...) و پرداخت‌های ناشی از فساد اداری بانکها (که موجب مصرف منابع در غیر موارد اعلامی می‌شود) دارد.

اگرچه به نظر می‌رسد، طرح «افزایش توان اعتباری بانکها و حمایت از تولید» مشکل حقوقی و حسابداری بانکها را حل می‌کند و با حذف مطالبات به اصطلاح سمی از ترازنامه بانکها (منظور از این مطالبات سمی، مطالباتی است که در ترازنامه به‌عنوان

دارایی محسوب می‌شود ولی در اصل دارایی واقعی نیست)، آنها را قادر به پرداخت وام‌های بیشتری می‌نماید، اما بانکها هیچ منبع جدیدی به‌دست نمی‌آورند، شرایط وصول مطالبات غیرجاری به دلیل انتقال به شرکت خصوصی سخت‌تر می‌شود و راه برای پرداخت تسهیلات دیگری که وصول آنها نیز مطمئن نیست باز می‌شود. در این راستا برای بررسی دقیق‌تر مواد طرح مذکور، به‌طور تفصیلی جزئیات آن بررسی و سپس براساس اظهار نظرهای مختلفی که از نظام بانکی و سایر دستگاه‌ها و دفاتر مرکز پژوهش‌ها اخذ شده نسبت به جزئیات آن نتیجه‌گیری لازم انجام می‌شود.

۱. مروری بر مفاد طرح افزایش توان اعتباری بانکها و حمایت از تولید

در این بخش به‌طور خلاصه برخی از مواد مهم طرح مورد بررسی به‌شرح زیر معرفی می‌شود:

۱-۱. بررسی ضرورت ارائه طرح

پیشنهاددهندگان طرح معتقدند که نظام بانکی کشور در حال حاضر تحت تأثیر رکود اقتصاد ملی، دچار بحران منابع از یکسو و افزایش رو به رشد مطالبات غیرجاری از سوی دیگر است که اولاً موجبات نگرانی شدید مقامات کشور را فراهم ساخته است و ثانیاً مانده منابع بانکها در حدی نیست که بتواند پاسخگوی نیازهای تسهیلاتی مشتریان (حتی مشتریان خوش‌حساب) باشد. از این‌رو ارائه طرح افزایش توان اعتباری بانکها و حمایت از تولید ضرورت پیدا کرده است.

۲-۱. کلیات طرح

طرح پیشنهادی مسبوق به سابقه بوده و اقداماتی متناظر در کشورهای مالزی، تایلند، ژاپن و چین در سال‌های پایانی دهه ۱۹۹۰ میلادی و آغاز قرن ۲۱ میلادی به نتایج اثربخشی انجامیده است. در حال حاضر نیز دولت آمریکا برای مقابله با بحران مستولی بر اقتصاد این کشور، اقداماتی مشابه را به‌کار گرفته است.

در شرایط کنونی باید اقدامات مشابهی در ایران نیز انجام شود تا اولاً اقلام دارایی‌های به اصطلاح سومی از ترانزنامه بانک‌های دولتی حذف، ثانیاً با مشارکت دولت و بخش خصوصی شرکت غیردولتی با هدف خرید مطالبات معوق مشکوک‌الوصول تأسیس و با اختیارات کامل و عاری از هرگونه محدودیت‌های حاکم بر شرکت‌های دولتی فعالیت کند، ثالثاً مطالبات مشکوک‌الوصول بانک‌ها طبقه‌بندی و در نهایت دولت از پیش‌بینی هرگونه تسهیلات تکلیفی و دستوری در سال‌های آتی منع شود.

۳-۱. بررسی مواد قانونی مهم در طرح پیشنهادی

مهمترین مواد قابل بررسی طرح پیشنهادی عبارتند از:

۱. در ماده (۱) کلیه بانک‌های دولتی (به‌علاوه صادرات، تجارت و ملت) مشمول طرح افزایش توان اعتباری بانک‌ها و حمایت از تولید عنوان شده‌اند.

۲. براساس ماده (۴) دولت موظف شده است در بازه زمانی مشخص، اعتبارات تعهدی مورد نیاز جهت اجرای قانون (طرح مورد بررسی) را در لوایح و اصلاحیه‌های قوانین بودجه سنواتی منظور و تأمین نماید.

۳. در ماده (۵) وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف شده است شرکت غیردولتی خرید مطالبات مشکوک‌الوصول بانک‌ها را با سرمایه مصوب هیئت دولت و با اهداف اساسنامه‌ای برای خرید مطالبات مشکوک‌الوصول بانک‌ها ایجاد نماید.

۴. براساس تبصره‌های «۱» و «۲» ماده (۵) حداقل ۲۰ درصد از سرمایه مصوب شرکت موضوع ماده (۵)، از محل اعتبارات ماده (۴) به‌عنوان سهم آورده اولیه دولت اختصاص یافته و نظارت بر میزان سهم دولت صرفاً از طریق هیئت عالی نظارت موضوع ماده (۷) این طرح به‌عمل می‌آید.

۵. ۸۰ درصد از سرمایه شرکت موضوع ماده (۵) براساس ماده (۶) طرح مورد بررسی از طریق پذیره‌نویسی اشخاص حقیقی و حقوقی قابل تأمین است و در صورت عدم اقبال احتمالی اشخاص در پذیره‌نویسی، سرمایه شرکت معادل میزان پذیره‌نویسی نشده سهام، از محل اعتبارات مذکور در ماده (۴) قابل تأمین خواهد بود.

۶. به‌موجب ماده (۷) طرح مذکور اعضای هیئت عالی نظارت از وزیر امور اقتصادی و دارایی (به‌عنوان رئیس)، وزیر دادگستری و رئیس کل بانک مرکزی تشکیل و دبیرخانه آن نیز در وزارت امور اقتصادی و دارایی مستقر می‌شود.

۷. منابع اعتباری حاصل از اجرای این قانون (طرح مورد بررسی) براساس ماده (۱۱) در سرفصل جداگانه‌ای درج و نحوه تخصیص آن براساس آیین‌نامه اجرایی این قانون صرفاً به واحدهای تولیدی حائز شرایط تخصیص داده می‌شود. تشخیص واحدهای حائز شرایط برعهده کارگروه عالی اعتباری هر بانک است.

۸. براساس ماده (۱۲) دولت موظف است سود متعلق به سهام آورده اشخاص را سالیانه به میزان یک درصد (۱٪) بیشتر از نرخ سود گواهی سپرده بانک‌های دولتی تعهد

و کسری آن را نسبت به عملکرد شرکت از طریق قوانین بودجه سنواتی پرداخت کند.
۹. اساسنامه شرکت براساس ماده (۱۵) طرح پیشنهادی به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

۱-۴. توجیهات موافقان طرح پیشنهادی

به اعتقاد موافقان طرح، ارقام دارایی‌های به اصطلاح سمی بانکها از ترازنامه بانک‌های دولتی حذف می‌شود. در مقابل معادل ارقام حذف شده، اوراق بهادار با کوپن صفر درصدی با سررسید حداقل ۵ سال از سوی دولت در اختیار بانکها قرار می‌گیرد تا کفایت سرمایه بانکها بهبود پیدا کند، لذا باید مجموعه‌ای از اقدامات به اجرا درآید تا کیفیت بدهی‌های بانکها بهبود یافته و موجب فراهم شدن تراز قابل قبول از دارایی‌ها و بدهی‌های آنها شود. در این راستا پیشنهاد شده است که شرکت خرید مطالبات مشکوک‌الوصول بانکها با اختیارات کامل و عاری از هرگونه محدودیت‌های حاکم بر شرکت‌های دولتی تشکیل شود تا به صورت مستقل و بدون الزام به رعایت ضوابط ناظر بر نهادها یا دستگاه‌های دولتی فعالیت کند. به اعتقاد موافقان طرح، پذیره‌نویسی موجب جمع‌آوری وجوه سرگردان جامعه و مقابله با تورم ناشی از تزریق نقدینگی می‌شود. همچنین با طبقه‌بندی مطالبات مشکوک‌الوصول بانکها، اولویت برخی رشته فعالیت‌ها در بخش صنعت و فعالیت‌های دارای ضریب اشتغال بالا مشخص می‌شود.

۲. ارزیابی مواد طرح پیشنهادی

در این بخش مفاد طرح افزایش توان اعتباری بانکها و حمایت از تولید از دو جنبه اقتصادی و حقوقی تحلیل می‌شود.

۲-۱. بررسی جنبه‌های اقتصادی طرح پیشنهادی و آثار تصویبی آن

بررسی ابعاد اقتصادی مفاد طرح پیشنهادی که براساس نظرات متخصصین پولی و بانکی تهیه شده است بیانگر نکات و مطالب زیر است:

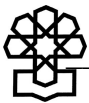
الف) در ماده (۲) به «مطالبات معوق مشکوک‌الوصول» اشاره شده است که احتمالاً منظور «مطالبات معوق و مشکوک‌الوصول» است. حجم کل مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک‌الوصول بانکها، طبق اظهارات مقامات ذیربط، بالای ۴۰۰ هزار میلیارد ریال است که بخش عمده آن مطالبات معوق و سررسید گذشته می‌باشد که به نظر نمی‌رسد، هیچ بخش دولتی قادر به تعویض آن با دارایی‌های نقد و یا نزدیک به نقد باشد. در هر صورت بهتر است که ابتدا آمار این‌گونه مطالبات اخذ شده و بررسی‌ها کاملاً منطبق بر آمار و ارقام بوده و در هر طرح پیشنهادی به سقف مبالغ مورد نظر اشاره شود.

ب) در ماده (۳) وزارت امور اقتصادی و دارایی موظف شده است که بدهی دولت به بانکها را با تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی هر بانک تهاتر نماید. حال آنکه قبلاً برای تزریق نقدینگی به بانکها، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران معادل میزان بدهی دولت به هر بانک، خط اعتباری به بانکها اعطا نموده است. حال اگر با

این تهاتر، بانک مرکزی بخواهد که خطوط اعتباری مربوطه را قطع نماید، قطعاً بانکها با مشکل نقدینگی مواجه خواهند شد، ضمن آنکه مشخص نشده است که آیا بانکها قادر خواهند بود که این تسهیلات ارزی را پس از بازپرداخت مشتری تبدیل به ریال نمایند یا خیر، در صورتی که جواب مثبت باشد باید میزان این تسهیلات ارزی مشخص و تبعات اقتصادی این تبدیل ارز برآورد شود. در صورتی که بانکها اجازه تبدیل آن به ریال را نداشته باشند، هیچگونه کمکی به منابع نقدینگی آنها نخواهد کرد، چرا که منبع ذخیره ارزی برای اعطای تسهیلات ارزی به مشتریان، همواره یکی از منابع قابل اتکای بانکها بوده است. از سوی دیگر با توجه به مطلب اشاره شده در صدر این بند، این سؤال پیش می‌آید که آیا تهاتر بدهی دولت با تسهیلات ارزی پرداختی از محل حساب ذخیره ارزی با اخذ خط اعتباری از بانک مرکزی بابت آن (به‌طور همزمان) منعی ندارد؟

ج) در تبصره ذیل ماده (۳)، دولت موظف شده است که بابت مانده بدهی خود به بانکها (پس از تهاتر با تسهیلات حساب ذخیره ارزی) اوراق بهادار یکساله با تعهد تضمین پرداخت یکساله و پرداخت سود کوتاه‌مدت صادر و به بانکها تحویل نماید و سپس به بانکها این اجازه داده شده است که به پشتیبانی این اوراق، گواهی سپرده منتشر نمایند. این موضوع از دو جنبه قابل بررسی است. اول آنکه بدهی دولت به بانکها عمدتاً ناشی از تسهیلات تعهد و یا تضمین شده توسط دولت و یا تعهد (سود) است که بانکها بابت آن جریمه تأخیر از دولت مطالبه نمی‌کنند، لکن نرخ سود تسهیلات را هر ساله بر روی آن اعمال می‌نمایند. بنابراین تحویل اوراق بهادار یکساله با نرخ سود کوتاه‌مدت، به‌لحاظ درآمدی به زیان بانکهاست و به‌لحاظ اطمینان نیز

اوراق بهادار دولتی به اندازه بدهی دولت و نه بیش از آن معتبر است. بجای این ماده، قانون می‌تواند دولت را مکلف نماید که در بودجه سال آینده بدهی دولت به بانکها را لحاظ و تسویه نماید. اما از منظر صدور گواهی سپرده عام به پشتیبانی این اوراق بهادار، هم‌اکنون مشکل بانکها عدم امکان اخذ مجوز برای صدور گواهی سپرده نیست، بلکه فروش گواهی سپرده با نرخ تعیین شده (۱۵٪) در شرایط تورمی و رکود کنونی امکانپذیر نمی‌باشد. در سال ۱۳۸۷ بانکها اوراق گواهی سپرده ۱۹ درصدی منتشر و تقریباً تمام آن را به فروش رساندند. از دی‌ماه سال ۱۳۸۸ سررسید این اوراق شروع می‌شود و امکان جایگزینی کامل آن با گواهی سپرده ۱۵ درصدی وجود ندارد و بنابراین در پایان سال جاری بانکها با کسری نقدینگی قابل توجهی مواجه خواهند شد که از هم‌اکنون بانک مرکزی باید از طریق اعطای خطوط اعتباری بانکها و یا مکانیسم دیگری به فکر جبران این کسری نقدینگی باشد.

د) در ماده (۵) به‌نظر نمی‌رسد که شرکت مذکور، شرکت سودآوری باشد و بنابراین بخش خصوصی تمایلی به مشارکت در آن نخواهد داشت. بنابراین با توجه به ماده (۶)، عملاً این شرکت صد درصد دولتی خواهد شد.

ه) در ماده (۸) به خرید «مطالبات معوق مشکوک‌الوصول» اشاره شده که با توجه به ماده (۵) به نظر می‌رسد که منظور «مطالبات مشکوک‌الوصول» باشد. در این ماده به «قیمت روز» اشاره شده است. حال آنکه مشخص نشده است که منظور از قیمت روز چیست؟ چرا که مطالبات مشکوک‌الوصول بانکها در هیچ بازاری قیمتگذاری نمی‌شوند که قیمت روز داشته باشند. مگر آنکه منظور قیمت اسمی آن باشد. در این

ماده اشاره شده است که شرکت در قبالت خرید مطالبات مشکوک‌الوصول بانکها، قیمت آن را در قالب اوراق بهادار دولتی یا نقداً به بانکها پرداخت نماید. اگر به صورت نقدی پرداخت شود، قطعاً بسیار برای بانکها راهگشا خواهد بود، لکن با توجه به حجم بالای این‌گونه مطالبات، منابع بودجه‌ای آن باید مشخص شود. ضمن آنکه احتمال وصول این مطالبات پس از انتقال به شرکت موصوف، بسیار مشکل‌تر از حالت کنونی خواهد بود، زیرا در اجرای ماده (۸) طرح پیشنهادی عملاً سابقه عدم ایفای تعهدات مشتریان نزد سیستم بانکی پاک گردیده و مجدداً این‌گونه مشتریان می‌توانند از تسهیلات بانکها استفاده نمایند. اما اگر طبق ماده (۹) از محل اوراق بهادار صفر درصدی دولت جبران شود، هیچ‌گونه تأثیری بر نقدینگی و قدرت اعتباری بانکها ندارد، فقط در ترازنامه بانکها مطالبات مشکوک‌الوصول تبدیل به اوراق بهادار دولتی می‌شود و در رفع مشکل کنونی بانکها و واحدهای تولیدی تأثیری ندارد.

(و) ماده (۱۲) نیز هیچ‌گونه انگیزه‌ای برای بخش خصوصی ایجاد نخواهد کرد، چرا که اکنون اوراق مشارکت ۱۶ درصدی از سوی بخش‌های دولتی و شهرداری‌ها منتشر شده و در آینده نیز منتشر خواهد شد که آن هم یک درصد بیش از نرخ گواهی سپرده بانکهاست و بنابراین با توجه به شناخت بیشتر عامه و سرمایه‌گذاران از این‌گونه اوراق و قابلیت بازخرید قبل از سررسید تمایل آنها به خرید این‌گونه اوراق بیشتر خواهد بود.

(ز) اجرای لایحه مزبور بنا به دلایل ذیل موجب افزایش تورم خواهد شد:

- افزایش پول پر قدرت،

- تسویه تسهیلات و تعهدات ایجاد شده از محل حساب ذخیره ارزی در عمل به مثابه تزریق دلارهای نفتی به سیستم اقتصاد کشور خواهد شد،

- با توجه به ماده (۴) طرح پیشنهادی، دولت ناچار به ارائه متمم‌های بودجه‌ای خواهد بود که این امر خود بودجه دولت را متورم‌تر خواهد نمود و دولت برای تأمین مالی ادامه این لایحه بایستی به حساب ذخیره ارزی متوسل گردد و یا از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران استقراض نماید که هر دو حالت تورم‌زا خواهد بود. ضمناً اجرای مواد (۱۲) و (۱۳) نیز تورم ناشی از طرح را تشدید خواهد کرد.

اغلب تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی جهت ورود کالاهای سرمایه‌ای با بازدهی میان و بلندمدت می‌باشد و لذا تقویم و تسویه آن جهت اعطای تسهیلات ریالی قطعاً موجب افزایش شدید پول پر قدرت و افزایش تورم خواهد شد.

۲-۲. بررسی جنبه‌های حقوقی طرح پیشنهادی

در این بخش ابعاد حقوقی مفاد طرح پیشنهادی که توسط کارشناسان حقوقی ارائه شده است، به شرح زیر ارائه می‌شود:

الف) در ماده (۱) «بانک‌های غیردولتی تحت نظارت بانک مرکزی» نیز مشمول این طرح شده است؛ درحالی که شمول الزامات ناشی از این طرح بر بانک‌های غیردولتی مغایر با اصول حقوقی (اختیار داین در نحوه وصول دین خود از مدیون) و اهداف تشکیل مؤسسات اعتباری خصوصی دارد.

ب) در ماده (۲) از مطالبات مشکوک‌الوصول نام برده شده است بدون اینکه هیچ تعریفی از آن ارائه شود. همچنین مهلت ۲۰ روزه مقرر در این ماده، برای اجرای حکم مندرج در آن کافی به نظر نمی‌رسد.

ج) در ماده (۳) تهاثر بدهی بانک به دولت ناشی از دریافت تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی با مطالبات بانکها از دولت که در این ماده آمده است همچنانکه گفته شد برخلاف بند «و» ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه و نیز اصل پنجاه و سوم قانون اساسی است.

د) در ماده (۴) عبارت «بازه زمانی قانون حاضر» مبهم است و در هیچ‌جای این طرح تعیین نشده است و اگر منظور، مهلت پنج‌ساله مندرج در ماده (۱۳) باشد، بهتر است به این امر تصریح شود. همچنین با عنایت به بار مالی این طرح برای دولت، این ماده نمی‌تواند مخالفت طرح با اصل هفتاد و پنجم قانون اساسی را جبران کند. همچنین به موجب این ماده اجرای تعهدات مالی دولت در این طرح به پیش‌بینی آن در بودجه سنواتی موکول شده است. دولت برای هر سال هزینه‌های مسلم و درآمدهای غیرمحقق دارد. به همین دلیل هر سال تعهدات مالی دولت حتی در ضروری‌ترین بخش‌ها مثل پرداخت حقوق معلمان، پرداخت جوایز صادراتی و امثال آن با مشکل مواجه شده و به سال بعد و سال‌های بعد موکول می‌شود زیرا با عدم تحقق درآمدهای پیش‌بینی شده، دولت باید به ناچار مخارج خود را سهمیه‌بندی و اولویت‌بندی نماید و ممکن است چنین تعهداتی در کنار تعهدات دیگری مثل آموزش، بهداشت و امثال آن به قعر جدول اولویت‌ها بیافتد. مگر در حال حاضر دولت نباید بدهی‌های خود به بانکها را پرداخت کند؟ چرا پرداخت نمی‌کند؟ آیا طرح دیگر و ارجاع دیگر به بودجه‌های سنواتی مشکل را در این زمینه حل خواهد کرد؟

ه) در ماده (۵) طرح پیشنهادی، شرکتی که جهت وصول مطالبات بانکها می‌بایست به وسیله وزارت امور اقتصادی و دارایی تشکیل شود، شرکتی غیردولتی با ماهیت

سهامی عام است. بدیهی است که لازم است این شرکت براساس لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ تشکیل شود درحالی که آنچه در مواد (۵)، (۶) و (۱۵) طرح آمده است برخلاف ترتیبات مقرر در قانون فوق‌الاشعار است. نهایتاً دولت نمی‌تواند به‌عنوان مؤسس شرکت سهامی عام در چارچوب قانون سیاست‌های اصل چهل و چهارم قانون اساسی و مطابق لایحه قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت ایفای نقش کند. همچنین در تبصره «۲» این ماده نظارت بر این شرکت «صرفاً از طریق هیئت عالی نظارت» دانسته شده است درحالی که نظارت بر شرکت سهامی عام اولاً از طریق بازرسان شرکت، ثانیاً سازمان بورس و اوراق بهادار، ثالثاً دیوان محاسبات عمومی (با عنایت به سرمایه‌گذاری دولت در این شرکت) می‌باشد و لذا انحصار نظارت بر این شرکت به هیئت عالی نظارت برخلاف نظم حقوقی کنونی و نیز اصول پنجاه و سوم و یکصد و هفتاد و چهارم قانون اساسی است.

و) در ماده (۶) که قسمت ذیل آن اجازه پذیره‌نویسی کل سهام شرکت را به دولت می‌دهد، موجب دولتی شدن این شرکت می‌شود که مغایر با سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی در منع تشکیل شرکت‌های دولتی است.

ز) در ماده (۷) نیز اشکال مطرح در خصوص ماده (۵) راجع به «هیئت عالی نظارت» قابل طرح است.

ح) در ماده (۹) کاملاً ابهام وجود دارد. زیرا با عنایت به نحوه وصول مطالبات بانکها از دولت و اشخاص خصوصی مانده تهی شده مطالبات معوق مشکوک‌الوصول معامله شده از طریق افزایش سرمایه بانک به وسیله دولت معادل مبلغ مانده تهی شده که به صورت اوراق بهادار با کوپن صفر درصدی پنج‌ساله واگذار می‌شود، تأمین

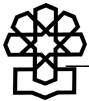

می‌گردد. لذا تسویه مانده تهی شده که در این ماده آمده است، مبهم به نظر می‌رسد.
ط) در ماده (۱۰) طرح پیشنهادی، درخصوص اختیار یا الزام بانکها در واگذاری مطالبات مشکوک‌الوصول خود به شرکت موضوع ماده (۵) طرح سکوت اختیار شده است. در صورتی که بانک‌های دولتی در اصل این واگذاری مختار باشند، می‌تواند زمینه رانت‌خواری برخی را فراهم سازد به این صورت که برخی بدهکاران ذینفع به بانکها از واگذاری مطالبات خود به این شرکت جلوگیری می‌کنند و از سوی دیگر واگذاری برخی از مطالبات به این شرکت ممکن است موجب فشار غیرقابل تحمل به اقشار ضعیف شود. لذا تصریح درباره الزام بانکها ضروری است.

ی) در ماده (۱۲) تضمین سود سهامی یک شرکت خصوصی توسط دولت، نمی‌تواند توجیه حقوقی داشته باشد.

ک) در ماده (۱۳) تضمین اصل سهام اشخاص در این شرکت خصوصی؟! و سود تعهدی آن سهام از سوی دولت نمی‌تواند توجیه حقوقی داشته باشد. همچنین منبع اجرای تعهد دولت درخصوص اصل سرمایه‌گذاری در طرح پیشنهادی دیده نشده است. همچنین تبصره این ماده مبهم است و به نظر می‌رسد نیازی به ذکر آن نیست.

ل) در ماده (۱۵) تصویب اساسنامه این شرکت از سوی هیئت وزیران، برخلاف لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت است. مگر اینکه بگوییم دولت به‌عنوان مؤسس طرح اساسنامه را تهیه و تدوین می‌کند و نهایتاً این مجمع عمومی شرکت موصوف است که این اساسنامه را به تصویب می‌رساند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

با عنایت به مطالب پیشگفته به نظر می‌رسد این طرح دارای اشکالات اساسی است و صرفاً در راستای حل مشکل حقوقی و ترازنامه‌ای بانکها جهت پرداخت تسهیلات طراحی شده است. لذا شاید مناسب‌تر آن باشد که مشکل حقوقی و ترازنامه‌ای با یک روش دیگر و ساده‌تری حل شود تا تصور غیرواقعی حل مشکل مطالبات مشکوک‌الوصول و یا تصور غیرواقعی افزایش توان بانکها و حمایت از تولید منتفی شده و فکر دیگری برای آن اندیشیده شود.

به این ترتیب یا می‌بایست اصلاحات بنیادین در این طرح صورت پذیرد و یا اینکه تک تک جزئیات آن رد شود و منتظر تدوین طرح دیگری ماند که اشکالات اساسی فوق‌الذکر در آن مرتفع شده باشد. لذا پیشنهاد می‌شود:

۱. برای تحقق اهداف این طرح اولاً، زمینه تأسیس شرکت‌های خصوصی متعدد در قالب سهامی عام و خاص با موضوع وصول مطالبات بانکها فراهم شود تا تعدد این شرکتها امکان رقابت بین آنها را فراهم کند، ثانیاً به بانک‌های دولتی تکلیف شود یا در راستای وصول مطالبات خود اقدام کنند و یا آنها را به این شرکتها واگذار کنند. (به قیمت مناسبی که نحوه قیمتگذاری در آن براساس آیین‌نامه مصوب هیئت وزیران خواهد بود).

۲. بجای این طرح، به راحتی می‌توان با کمک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خطوط اعتباری لازم، برای تولیدکنندگانی که دارای مشکل نقدینگی هستند در نظر گرفته و به آنها اختصاص داد. البته این اقدام از سال جاری توسط بانک

مرکزی صورت پذیرفته است و خطوط اعتباری برای تولیدکنندگان خاص در اختیار بانکهای عامل قرار داده شده است که با بررسی مشکلات موجود و تسریع در شناسایی اینگونه مشتریان، می‌توان رونق را به بخش تولید بازگرداند.

۳. سازوکاری طراحی شود که منجر به وصول سریع مطالبات غیرجاری نظام بانکی شده و کاملاً به‌طور طبیعی بتواند اعتباری بانکها را تقویت کند و نیز موجب عدم افزایش مجدد اینگونه مطالبات شود.

منابع و مآخذ

نظرات واصله از کارشناسان مختلف.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۹۴۴

عنوان گزارش: اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح افزایش توان اعتباری بانکها و حمایت از تولید»

نام دفاتر: مطالعات اقتصادی، مطالعات برنامه و بودجه، مطالعات حقوقی (گروه بازارهای مالی)

تهیه و تدوین کنندگان: صمد عزیزنژاد، علی پناهی، مهدی عبدالملکی

مدیر مطالعه: صمد عزیزنژاد

ناظر علمی: احمد شعبانی

متقاضی: کمیسیون اقتصادی

همکاران:

همکاران خارج از مرکز:

اظهار نظر کنندگان خارج از مرکز: سید آیتا... تجلی، اصغر پورمتین، حسین فهیمی،

ابوالفضل درویشوند، محمد راستی فر و اصغر نادری

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. بانک	۲. تولید
۳. شرکت	۴. مطالبات مشکوک‌الوصول
۵. سهام	۶. کوپن
۷. پذیره‌نویسی	۸. دولت

تاریخ شروع مطالعه:

تاریخ خاتمه مطالعه:

تاریخ انتشار: ۱۳۸۸/۹/۱۰